

Wat moeders uit Europa willen

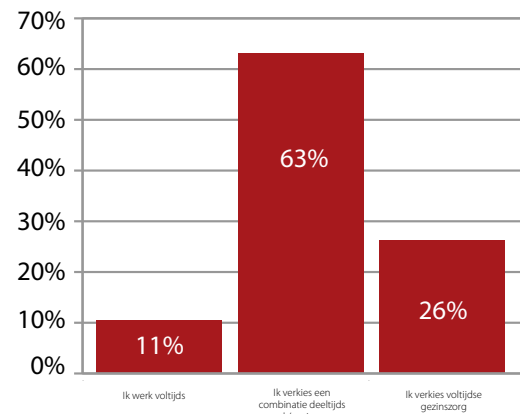
Grote enquête van moeders in Europa

Resultaten 2011

AH

Voorkeur in tijdsbesteding

Door MMMEurope (Wereldbeweging van Moeders-Europa)

Inhoudstafel

1. Voorwoord	p3
2. Wereldbeweging van Moeders (MMM)	p4
3. Inleiding	p5
4. Samenvatting	p6
5. Methodologie	p8
6. Profiel van de deelnemende moeders	p10
7. Resultaten	p11
• Moeder worden	p11
• Voorkeur in tijdsbesteding - Invloed op het welzijn	p13
• Wie wordt door de moeder geholpen en wie helpt ze?	p21
• Pensioen	p24
• Bericht van de moeders aan de politieke leiders	p26
8. Volgende stappen en besluiten.....	p30

Photos Armand Hekimian (AH) en Kim Ledent (KL), copyright 2011.
Analyse en brochure gerealiseerd door Julie de Bergeyck, 2011.
Vertaling door Paul André Meyers en Sabine Schmitz
Grafische vormgeving door Lila Hunnisett (www.lilahunnisett.com).

Voorwoord

De grote enquête van Moeders in Europa werd uitgevoerd door de Europese delegatie van de Wereldbeweging van Moeders (MMMEurope). Alle uitslagen van dit onderzoek werden grondig geanalyseerd en nagekeken. Voor vragen en opmerkingen betreffende deze enquête kunt u terecht bij:

Anne-Claire de Liedekerke
Mouvement Mondial des Mères,
Europe delegation
Nestor Plissartlaan, 8
1040 Brussel (België)
anneclaire@mmmeurope.org

Voor bijkomende inlichtingen kunt u terecht op onze website www.mmmeurope.org onder "Facts & Figures: Survey of Mother in Europe 2011".

"Met deze ervaring is niets ter wereld vergelijkbaar. Geen andere verwezenlijking, ander diploma of andere loopbaan kan deze liefde overtreffen."

Wereldbeweging van Moeders

De wereldbeweging van Moeders (MMM) werd opgericht in Parijs in 1947 en is een internationale apolitieke en niet-confessionele NGO. Deze organisatie vertegenwoordigt de moeders en hun gezinnen in de nationale en internationale instellingen en geniet van een algemeen raadgevende stem bij de Verenigde Naties. Ze benadrukt eveneens bij de politieke leiders en de publieke opinie, de essentiële rol van de moeders in de bevordering van de vrede en van de sociale, economische en culturele vooruitgang.

De Europese delegatie van MMM (MMMEurope) heeft als opdracht de stem van de moeders te laten horen bij instellingen en politieke beslissers van de Europese Unie en de publieke opinie te sensibiliseren voor de invloed van de moeders op de sociale, economische en culturele ontwikkeling van hun land.

MMMEurope erkent eveneens de essentie van de specifieke rol van de vaders en spoort diverse initiatieven aan om de vaders actief te betrekken in de opvoeding en verzorging van de kinderen.

“Wanneer er orde is in het gezin, dan compenseert de wederzijdse liefde alle opofferingen die gedaan zijn.”

Inleiding

MMMEurope werd in 2009 partner in een project van het zevende kaderprogramma van de Europese Commissie: Het FAMILYPLATFORM (www.familyplatform.eu). MMMEurope publiceerde ondermeer een rapport "Realities of Mothers in Europe"*², een kritische analyse van onderzoek en documentatie over families vanuit het standpunt van de moeders.

MMMEurope lanceerde in 2010 een on-line opiniepeiling om de moeders advies te vragen: "de Grote Enquête van Moeders in Europa", met als doel de bezorgdheden, prioriteiten en aanbevelingen van de moeders beter te leren kennen, en meer bepaald voor wat betreft de sociale politiek en de werkgelegenheid in Europa. **Meer dan 11.000 moeders hebben geantwoord** en inlichtingen verschaft over **hun uitdagingen, hun prioriteiten en hun wensen betreffende hun welzijn, en dat van hun families.**

Het is duidelijk dat moeders niet alléén functioneren in de maatschappij. Het belang van **de rol van de vader** in de Europese families lijkt geen enkele twijfel. Vaders, kinderen, ouders, grootouders, andere familieleden en vrienden maken allen integraal deel uit van het familieleven in Europa en spelen een essentiële rol. De focus van het rapport is echter de rol en het welzijn van de moeders.

Het is uitzonderlijk dat moeders als zodanig worden erkend, met een specifieke en duidelijke rol en identiteit. Voor hen is dit dé kans om hun stem te laten horen. **76% van de Europese vrouwen van 18 jaar en ouder zijn moeders** volgens Eurofound. Het doel van dit verslag « wat moeders van Europa willen », is het overbrengen van standpunten van deze meestal stilzwijgende meerderheid.

*Beschikbaar op www.mmmeurope.org/realities_of_mothers_in_europe.pdf

Samenvatting

1. Wanneer een vrouw moeder wordt, ervaart ze een grondige en onomkeerbare wijziging in haar zienswijze, haar prioriteiten en haar voorkeuren. Moeders wensen te kunnen spreken in hun eigen naam en wensen dat politiek verantwoordelijken rekening houden met hun standpunten.
2. Moeders zijn erg bezorgd over het welzijn van hun kinderen en de meerderheid (89%) wenst zelf bij de kinderen te zijn en te zorgen voor hen in welbepaalde periodes van hun leven.
3. Moeders (74%) wensen ook deel te nemen aan de arbeidsmarkt in welbepaalde periodes van hun leven. Maar de meeste moeders wensen de mogelijkheid te hebben om hun arbeidstijd aan te passen aan de noden van elk kind naargelang hun leeftijd en hun aantal. De moeders kiezen meestal voor hun gezin wanneer zij de grens van drie of meer kinderen hebben bereikt. Hun tevredenheid stijgt naargelang hun keuze.
4. Het is tegenwoordig moeilijk kinderen op te voeden en tegelijkertijd een voltijds werk te hebben: meer dan twee moeders op drie verkiezen deeltijds werk, terwijl slechts één op drie er de mogelijkheid toe heeft. De

moeders willen niet dat hun leven zou geregeld worden door een standaardmodel enkel gebaseerd op economische criteria.

5. De moeders zouden willen kiezen en zij dienen gesteund te worden in hun keuze.
  - a. Voor de gezinszorg:
    - een uitkering die de ouders in staat zou stellen zelf voor de opvoeding van de kinderen te zorgen.
    - een fiscale politiek ten voordele van de families; de splitsing van de inkomsten, de fiscale aftrek voor de zelfstandigen, de verlaagde BTW voor goederen en diensten voor jonge kinderen.
    - de erkenning van de tijd besteed aan gezinszorg in de berekening van het pensioen.
  - b. Betreffende de werkgelegenheid:

voor de moeders is er een “seizoen” voor de bevalling en de opvoeding van de kinderen tijdens hetwelk specifieke aanpassingen van de werktijden nodig zijn.

- Meer mogelijkheden voor deeltijds werk.
  - Meer soepelheid in de werkuren waarmee rekening gehouden wordt met de schooluren en de vakantieperiodes.
  - Meer en betere kinderdagverblijven, met inbegrip van kinderverblijven op het werk.
  - Langer bevallings- en ouderschapsverlof.
6. Rekening houdend met de dalende geboortecijfers en de demografische wensen van een steeds ouder wordende maatschappij, is het noodzakelijk te luisteren naar de moeders en hun rol te respecteren en te waarderen.
7. De moeders verklaren meer hulp te krijgen voor de opvoeding van de kinderen en voor de huishoudelijke taken van hun man/partner en van de familie in de brede zin. Zelf geven zij ook veel van hun tijd voor de familie en burens te helpen of voor vrijwilligerswerk in hun omgeving.
8. Hoe meer kinderen, hoe groter de afhankelijkheid van de moeders van de huidige en toekomstige financiële steun (inclusief het pensioen) van hun man/partner.

9. Moeders vragen van de samenleving een grotere flexibiliteit bij hun terugkeer naar de arbeidsmarkt na een bevallings- en opvoedingsperiode voor hun kinderen.
10. Op pensioenleeftijd zijn moeders beschikbaar om de brede familiekring te helpen of om vrijwilligerswerk te verrichten.

De moeders willen zeer duidelijk dat de families worden beschouwd als bron van sociale cohesie en als een hulpmiddel voor de gehele maatschappij. Door de opvoeding van en de zorg voor hun kinderen werken ze aan de toekomst van onze maatschappij.

Methodologie

De **“Grote Enquête van de Moeders in Europa”** startte op 1 februari 2010 en werd op 31 augustus 2010 afgerond. De moeders in Europa werden on-line aangesproken met als doel bepaalde realiteiten, opinies, bezorgdheden en prioriteiten van moeders in verband met hun welzijn en dat van hun familie te identificeren.

De vragenlijst bestond uit ongeveer 25 vragen (waaronder meerdere open vragen) en het beantwoorden ervan duurde gemiddeld 25 minuten.

- **Antwoorden**

Het aantal antwoorden bedroeg 11.887*. Zij die antwoordden waren vrijwilligers, op de hoogte van het onderzoek via kennissen, mails en internetsites van verenigingen verbonden met de MMM of met andere verenigingen ten dienste van moeders en families in Europa. Deze steekproef wordt “sneeuwbalsteekproef” genoemd, of nog “verwantschapssteekproef” of “netwerksteekproef”.

*70% van de antwoorden werden ontvangen binnen de twee maanden.
Men schatte het “weigeringspercentage” op 14%.

- **Talen en landen**

Het onderzoek werd uitgevoerd in 10 talen (Duits, Engels, Frans, Nederlands, Spaans, Italiaans, Hongaars, Zweeds, Slovaaks* en Fins*) en in 16 landen (Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland, Frankrijk, Nederland, België, Luxemburg, Spanje, Italië, Hongarije, Zweden, Finland, Verenigd Koninkrijk, Ierland, Malta en Slowakije). De vertegenwoordiging per land is niet gelijklopend. Enkele landen zoals Frankrijk, België en Spanje zijn duidelijk oververtegenwoordigd.

- **Analyse en materialen**

De vertalingen en analyses (vooral de open vragen) werden uitgevoerd door een dozijn vrijwilligers in hun moedertaal in overleg met de staff van MMMEurope in Brussel. Gedurende het ganse proces werd wetenschappelijk advies verleend door meerdere universitaire partners en onderzoekers (vanaf de opstelling van de vragenlijst tot de analyse van de antwoorden). De materialen werden welwillend geschonken door www.qualtrics.com, een hoogwaardig systeem voor marktonderzoeken, gebruikt door niet alleen ondernemingen in de VS van de Fortune 500, maar ook wereldwijd.

De steekproef was uitsluitend beschikbaar via internet. Dit kan worden beschouwd als een beperking, maar uit de meest recente gegevens van Eurostat 2010 blijkt dat 70% van de gezinnen in de Europese Unie toegang hebben tot internet waarvan 61% tot ADSL.

* Het Slovaaks werd in maart 2010 toegevoegd en het Fins in april 2010.

Profiel van de antwoordende moeders

Het gemiddeld profiel van de personen die hebben geantwoord op de vragenlijst is een moeder van middelbare leeftijd met een hoog opleidingsniveau, gehuwd of samenwonend (87%) met gemiddeld 2,6 kinderen, ongeveer de helft is tewerkgesteld of in ouderschapsverlof en geneigd tot vrijwilligerswerk.

Op basis van dit profiel kunnen we zeggen dat het actieve, politiek geëngageerde en relatief hoog opgeleide moeders betreft, waarvan een groot aantal de Franse of Spaanse taal gebruikten.

Om de vergelijking van dit profiel met dat van de Europese gegevens van Eurofound door te voeren, gelieve het gedetailleerde rapport te raadplegen: *"Facts & Figures: Survey of Mothers in Europe 2011"* (beschikbaar op www.mmm europe.org).

Vrijwilligerswerk	
Ja	45%
Neen	55%
<ul style="list-style-type: none"> • 41% in Verenigingen zonder Winstoogmerk (VZW) • 21% op school • 16% hulp aan de gemeenschap • 22% anders, waarvan de helft vrijwilligers in hun parochie 	
Woonplaats	
Stad	57%
Platteland	25%
Voorsteden	18%

Aantal kinderen	
1	24%
2	31%
3	22%
4	13%
5 of meer	10%

Huwelijksstatuut	
Gehuwd of samenwonend	87%
Gescheiden	8%
Ongehuwd (nooit gehuwd of niet samenwonend)	3%
Weduwe	2%

Activiteit	
Bediende of zelfstandige	50%
In ouderschaps- of bevalingsverlof (bediende)	8%
Gepensioneerd	4%
Huismoeder	23%
Werkloze	3%
Andere	12%

Allochtoon	
Ja	10%
Neen	90%

Leeftijd	
18 of minder	0%
19 - 25	1%
26 - 40	52%
41 - 55	36%
56 - 70	10%
71 of meer	1%

Opleiding	
Lager	1%
Middelbaar	13%
Post-Middelbaar	37%
Universitair of hoger	49%

Taalkeuze voor het invullen van de vragenlijst	
Frans	47%
Spaans	15%
Duits	9%
Hongaars	8%
Engels	6%
Italiaans	5%
Nederlands	4%
Zweeds	3%
Slovaaks	2%
Fins	1%

Moeder worden

*“Voordat ik moeder werd, was ik enkel
“IK”. Nu ben ik “WIJ”” (VK)*

Het “moeder worden” veroorzaakt een onomkeerbare wijziging van de prioriteiten en van bezorgdheden.

In het onderzoek werd volgende vraag gesteld: Als je zou spreken met een vrouw in verwachting van haar eerste kind, hoe zou je het moederschap beschrijven? 8.282 moeders hebben hierop met veel ontroering geantwoord. Het merendeel van de antwoorden* waren:

- De geboorte van het eerste kind betekent een belangrijke en onomkeerbare wijziging van de aandachtspunten, van de prioriteiten en van levensloop. Een moeder beschouwt het leven nooit meer op dezelfde manier als voordat ze moeder was.
- De verantwoordelijkheid van het moederschap is een enorme en veeleisende uitdaging, maar loont ongetwijfeld de moeite.

Wanneer een vrouw moeder wordt, ontwikkelt ze een verschillende perceptie die vanzelfsprekend is.

*De samenvatting van de 8.282 antwoorden zouden uitzonderlijk grote inspanningen en gesofistikeerde analysesystemen vereisen, die materieel niet haalbaar zijn.

 “Het is de ontknoping van een enorm project! Dit omvat grote verantwoordelijkheden, een inzet en een overgave. Maar het verschaft een grote voldoening.”

 “Voordat ik moeder werd, was ik enkel “ik”, nu ben ik “wij””

 “Een totale verandering in het leven. Men leeft niet meer voor zichzelf, omdat men eerst moet denken aan het kind. Met de partner/echtgenoot is men niet meer een koppel, maar een familie.”

 “Een grote ommekeer, alles verandert, onmogelijk te beschrijven met woorden... Wanneer de rust weerkeert, overtreft de gedeelde liefde alle noodzakelijke opofferingen. Er is ter wereld geen enkele gelijkaardige ervaring. Geen enkele andere ervaring, diploma of loopbaan kan deze liefde overtreffen.”

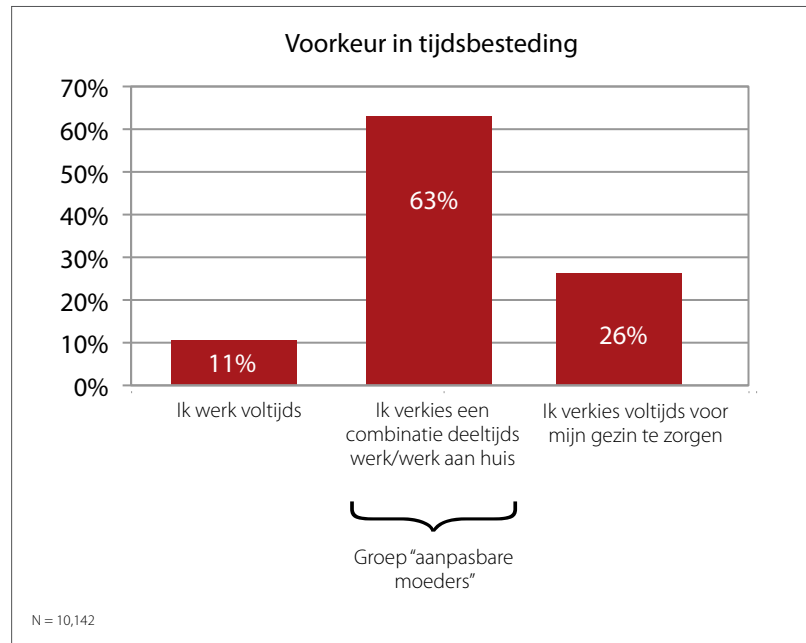
Tijdsbesteding en voorkeuren – Invloed op het welzijn

 “Wij zouden als moeders graag de mogelijkheid hebben om onze eigen kinderen op te voeden, soepelheid te hebben in onze uurroosters op het werk, of een loopbaanonderbreking te nemen in functie van de leeftijd van onze kinderen. Kan er aub voor gezorgd worden dat onze terugkeer op de werkvloer wordt vergemakkelijkt vanaf de schoolleeftijd van de kinderen?”

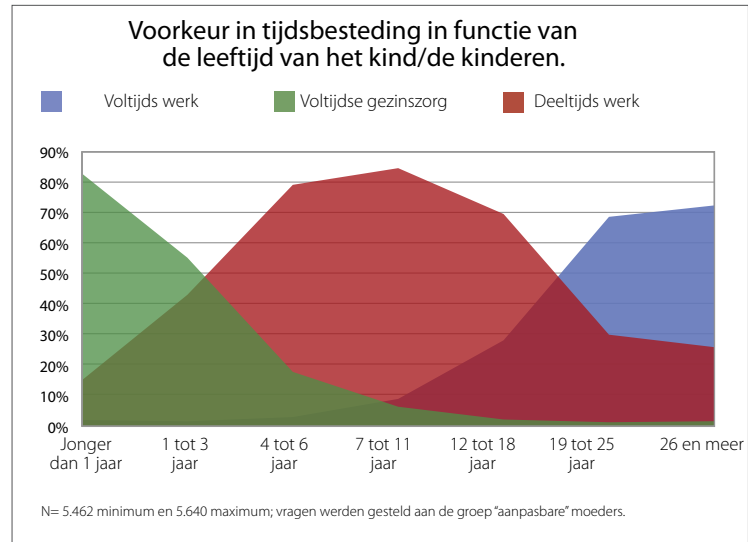
Belangrijkste bevinding: De meeste moeders verkiezen deeltijds werk gecombineerd met de zorg voor het gezin.

- Eén op tien moeders verkiest voltijds werk.
- Drie moeders op vijf wensen een combinatie van deeltijds werk en gezinszorg.
- Eén moeder op vier verkiest voltijdse gezinszorg.
- Voor 89% van de moeders is het essentieel persoonlijk voor hun kinderen te zorgen (63% en 26%).
- Echter 74% wenst ook deeltijds of voltijds werk (11% en 63%).
- De jongste moeders hebben een grotere voorkeur voor voltijdse gezinszorg.

Belangrijkste bevinding: De tijdsbesteding van de groep “aanpasbare” moeders is afhankelijk van de leeftijd van de kinderen.

- In de groep “aanpasbare” moeders (combinatie deeltijds werk en gezinszorg) is de tijdsbesteding afhankelijk van de leeftijd van de kinderen.
- 80% van de moeders wenst voltijdse gezinszorg en 20% deeltijds werk, wanneer de kinderen van 0 tot 1 jaar oud zijn.
- 50% van de moeders verkiest deeltijdse gezinszorg en 50% deeltijds werk, wanneer de kinderen van 1 tot 3 jaren oud zijn.
- 80% van de moeders met kinderen van 4 tot 6 jaren oud, verkiest deeltijds werk.
- 70% van de moeders van halfvolwassen jongeren wenst deeltijds werk en 30% voltijds.
- 84% van de moeders van halfvolwassenen geeft er de voorkeur aan dat de kinderen worden opgevangen na de school.
- 70% van de moeders wenst voltijds werk, nadat het kind 18 jaren oud wordt.

Van de totale groep moeders wensen 76% zich voltijds in te zetten voor hun kind van 0-1 jaar en 57% voor hun kind van 1-3 jaar. Dit percentage daalt naar 37% wanneer de kinderen de schoolleeftijd bereikt hebben (4-6 jaar).*

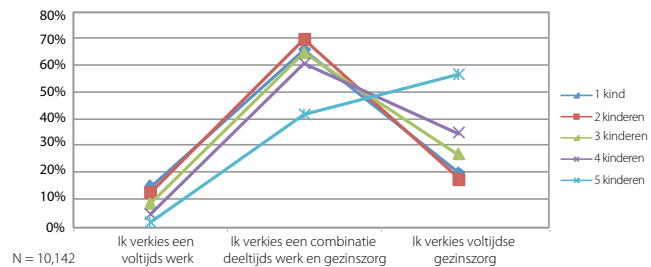
*Voor meer informatie over de berekeningswijze, gelieve "Facts & Figures: Survey of Mothers in Europe 2011" te raadplegen op www.mmmeurope.org.

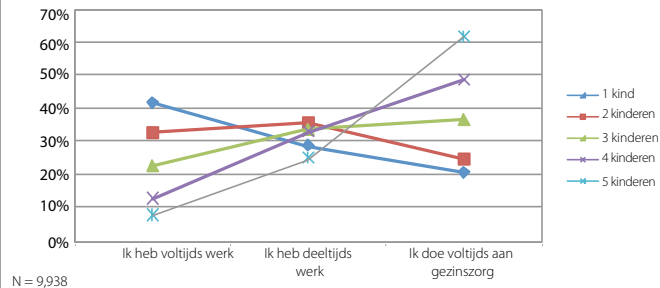
Belangrijkste bevinding: **Het aantal kinderen heeft weinig invloed op de daadwerkelijke in de tijdsbesteding van de moeders. Daarentegen heeft het wel een belangrijke invloed op de werkelijkheid van de tijdsbesteding.**

- De moeders van één of twee kinderen vertonen een lichte voorkeur voor voltijds werk met respectievelijk 15% en 13%. De moeders van 3, 4 of 5 kinderen daarentegen verkiezen duidelijk thuiszorg met respectievelijk 27, 35 en 56 procent.
- In de realiteit maakt het aantal kinderen wel een groot verschil: de moeders van 3 kinderen of meer zijn tweemaal minder geneigd om voltijds te werken en tweemaal meer geneigd voltijds thuis voor het gezin te zorgen. **De grens lijkt zich te bevinden op de overgang van twee naar drie kinderen.**

Voorkeur in tijdsbesteding gebaseerd op het aantal kinderen.

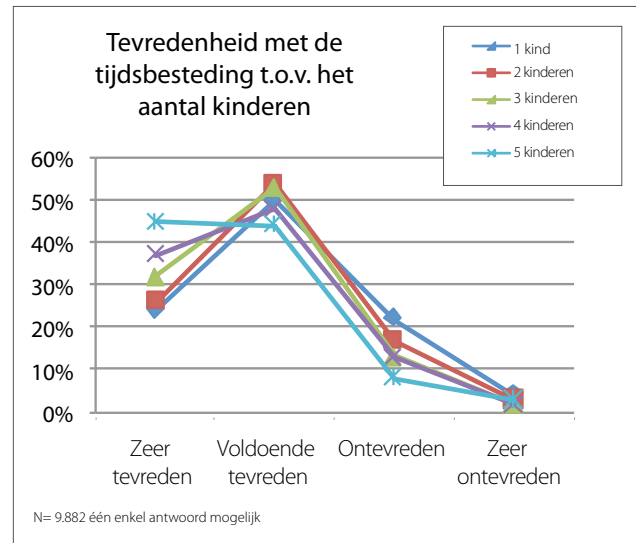

Werkelijke tijdsbesteding gebaseerd op het aantal kinderen

Belangrijkste bevinding: **Hoe meer kinderen de moeders hebben, hoe meer hun tijdsbesteding hen voldoet.**

- De helft van de moeders is “tevreden” met hun huidige tijdsbesteding en 1/3 is “zeer tevreden”.
- De meest tevreden moeders zijn hoofdzakelijk die van 56 tot 70 jaren oud (ze zijn uit het “rush hour” = spitsuur).
- De zeer jonge moeders hebben een verdeelde mening. Nagenoeg 40% is “ZEER tevreden”, slechts 6% is “ZEER ontevreden”.
- De moeders in bevallings- of ouderschapsverlof, alsook de huismoeders zijn doorgaans tevreden, van dichtbij gevolgd door de moeders met een zelfstandig statuut. De moeders die voltijds werken lijken minder tevreden dan deeltijdse werkers.
- Moeders die met hun partner samenwonen, vertonen meer tevredenheid dan alleenstaande of gescheiden moeders.

De moeders die hebben geantwoord lijken meer tevreden met hun tijdsbesteding naargelang het aantal kinderen. Is het omdat moeders met drie of meer kinderen beter hun tijd kunnen beheren? .... en dat ze gemakkelijker toegeven geen “super woman” te zijn?

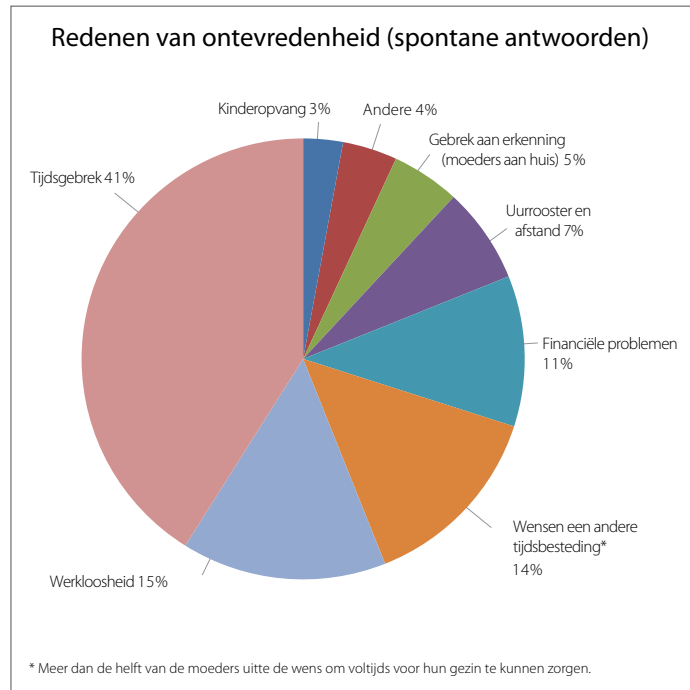
Belangrijkste bevinding:

Tijdsgebrek met de familie is grootste zorg voor de moeders

- Aan een totaal van 1.857 moeders, die ontevreden waren met hun tijdsbesteding, werden open vragen gesteld om de **redenen van hun ontevredenheid** te verstaan.
- De meeste antwoorden vermeldden **“gebrek aan tijd”**:

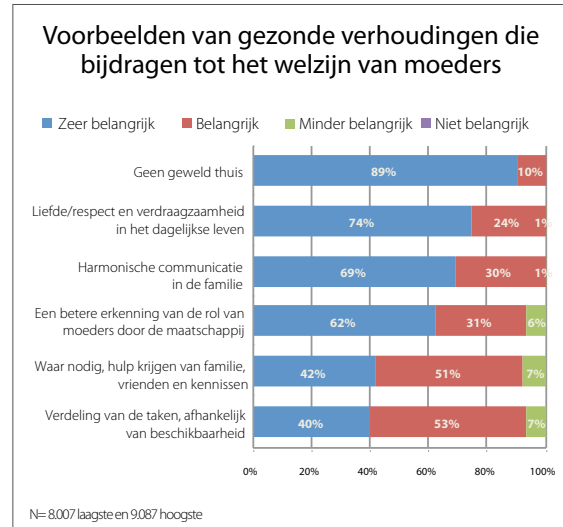
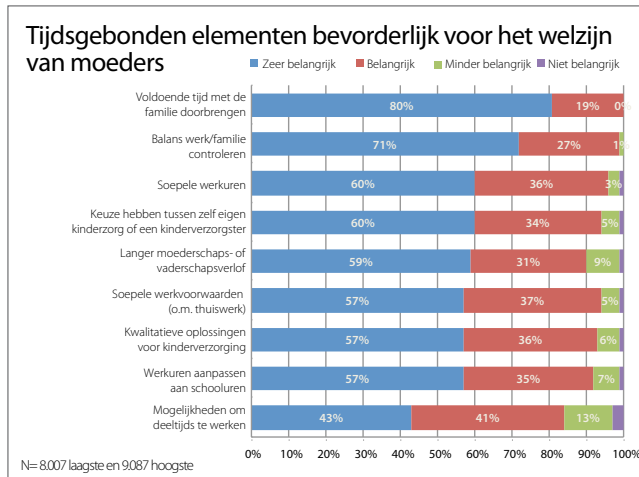
“Ik leef twee werkdagen in één: mijn werk buitenshuis en mijn werk thuis voor de kinderen wanneer ik terugkeer van mijn werk. Maaltijden klaarmaken, huiswerken nazien, het huishouden en de boodschappen. Ik zou zo graag wat meer tijd hebben om me enkel op mijn kinderen te kunnen concentreren, zonder hen telkens te moeten zeggen: “Vertel me dit maar later, want we hebben nu geen tijd”. Ik heb de indruk permanent te lopen en geen tijd meer te hebben voor wat dan ook. Ik ben uitgeput.”

Belangrijkste bevinding: Binnen de familiekring zijn gezonde verhoudingen en tijd essentieel voor de meeste moeders in Europa.

- Er is een **duidelijke overeenstemming tussen moeders van verschillende oorsprong en leeftijd** betreffende de **MEEST belangrijke elementen** die tot het welzijn van de families bijdragen: geen geweld en gezonde verhoudingen, alsook voldoende tijd in de familie en de mogelijkheid om de balans werk/familie in evenwicht te houden.

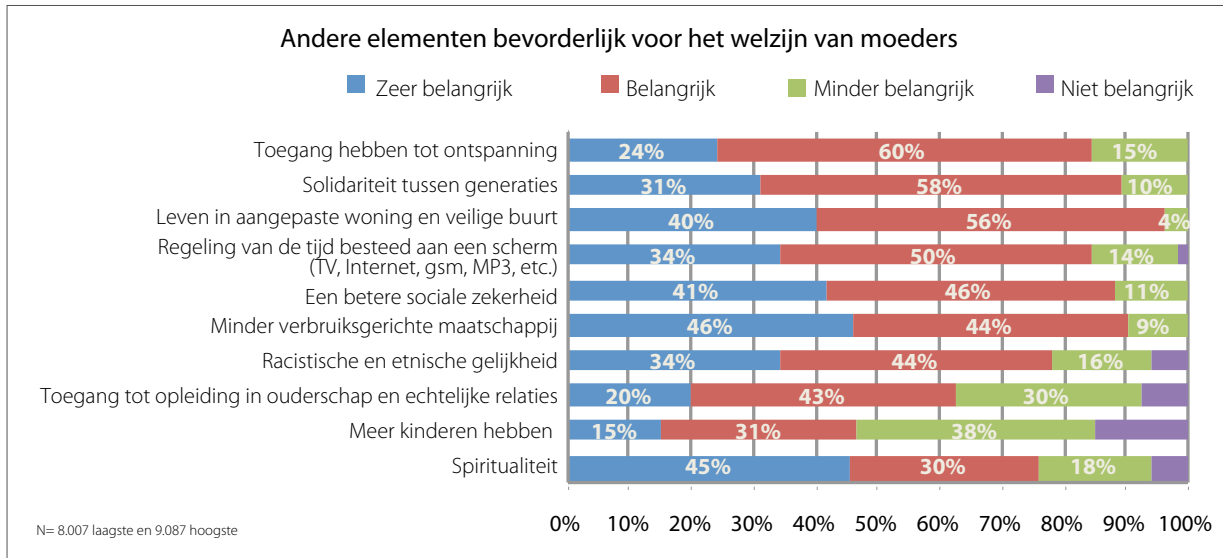
Zijn deze belangrijke elementen met elkaar verbonden? Zal meer tijd ook gezondere familiale verhoudingen bevorderen?

Belangrijkste bevinding:

De huisvesting en de solidariteit tussen de generaties zijn ook belangrijk

- Andere belangrijke factoren zijn het leven in een aangepast huis en veilige buurt, een minder verbruiksgerichte consumptiegerichte, meer solidariteit tussen de generaties en een betere sociale zekerheid.
- Noteer dat 46% van de moeders (bijna één op twee) het als “belangrijk” of “zeer belangrijk” beoordeelde om “meer kinderen te hebben”.

Wie helpt moeders en wie helpen zij?

 "U kunt zich het belang van de moeders voor het welzijn van de hele maatschappij voorstellen. Hierdoor worden de waarden aan de kinderen doorgegeven met betrekking tot vrede, het respect van de ander, het geven van een bijdrage aan de samenleving en het op een vreedzame manier samenleven met anderen."

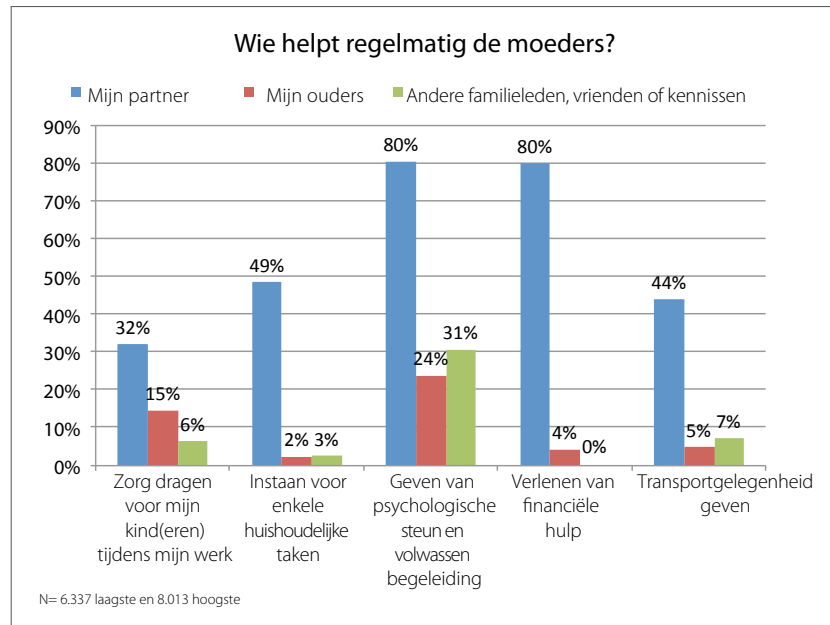

Belangrijkste bevinding:

De man/partner van de moeder is gewoonlijk de eerste steun in de familie, vooral in het verlenen van psychologische en financiële hulp.

- De partner brengt een psychologische, maar ook financiële steun.

De familie is ongetwijfeld de belangrijkste hulpbron voor moeders.

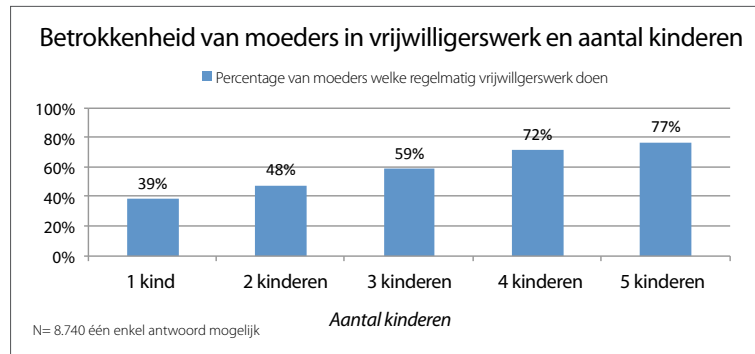
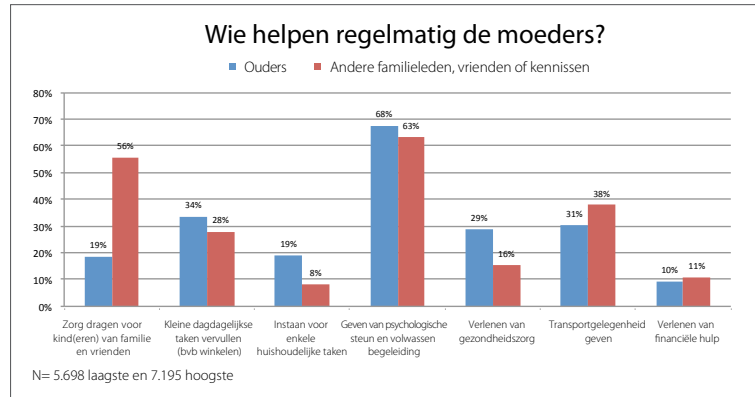

Belangrijkste bevinding: **Moeders zijn belangrijke speelsters in de bevordering van sociale cohesie.**

- Moeders helpen hun familieleden, vrienden en kennissen om zorg te dragen voor hun kinderen, psychologische steun te verlenen en te helpen in het vervoer.
- Zij zorgen ook voor hun eigen ouders.
- Moeders met minder kinderen zijn meer geneigd hun ouders te helpen
- Hoe meer kinderen ze hebben, hoe meer de moeders vrijwilligerswerk willen verrichten.

Omdat ze actief hun ouders, familie, vrienden en kennissen helpen, en omdat ze vrijwilligerswerk verrichten, zijn de moeders belangrijke speelsters in de bevordering van de sociale cohesie.

Pensioen

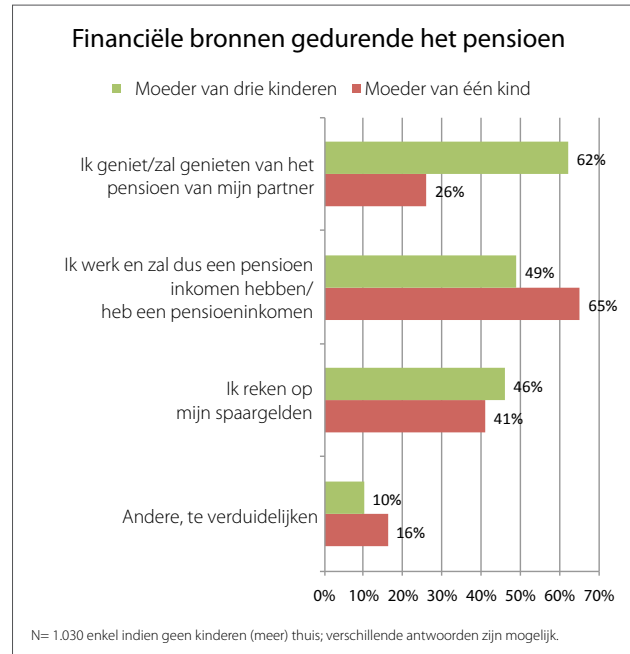
 "Wanneer een moeder de keuze maakt om te zorgen voor haar kinderen of andere familieleden, doet ze dit met het risico in de toekomst geen pensioen meer te verkrijgen. Kunnen we niet overwegen om een vergoeding voor huistaken toe te kennen met sociale voordelen en kredieten voor de berekening van het pensioen?"

Belangrijkste bevinding: **Hoe meer kinderen de moeders hebben, hoe meer ze afhankelijk zijn van het pensioen van hun echtgenoot.**

Men stelde aan die moeders, die thuis geen kinderen (meer) hebben, meerdere vragen betreffende hun pensioen:

- Betreffende hun financiële toestand, hoe meer kinderen de moeders hebben, hoe meer ze afhankelijk zijn van het pensioen van hun partner.
- Gezondheidsproblemen zijn voor twee moeders op drie de grootste zorg tijdens de pensioenleeftijd. Financiële problemen zijn belangrijk voor één derde van de moeders. (In oosterse landen zijn de financiële aspecten de bezorgdheid nummer één).
- Betreffende de tijdsbesteding verklaart een grote meerderheid van de moeders dat ze tijd wensen te geven aan familiehelp (81%) en vrijwilligerswerk (68%). Ontspanningsaspecten (vrienden, hobby's en reizen) werden ook meermaals verkozen. Eén op vier wenst verder te studeren.
- Een grote meerderheid van de moeders wenst zo lang mogelijk in een eigen huis of onafhankelijke woning te leven. Een tweede keuze is een bejaardentehuis indien de gezondheid het laat afweten.

Bericht van de moeders aan gekozen politici

 “Laat de moeders de vrije keuze toe om al dan niet voltijds bij hun kinderen te zijn. Verhoog de status van de moeders in onze maatschappij. Gebruik onze langere levensduur om tijd vrij te maken voor werk wanneer de kinderen jong zijn, en ons later terug aan het werk te helpen, zonder de indruk te hebben dat we te oud zijn om nog nuttig te zijn.”

Belangrijkste vragen van de moeders: **tijd, keuze en erkenning**

Aan het einde van de vragenlijst konden de moeders spontane berichten schrijven aan gekozen politici betreffende mogelijkheden tot verbetering van hun welzijn en dat van hun familie. Nagenoeg 8.000 gaven uitgebreide antwoorden met veel emotionaliteit. Het is duidelijk dat de moeders gebruik hebben willen maken van deze mogelijkheid om een bericht te sturen dat hopelijk zou worden gehoord. Vele berichten overlaptten elkaar, en meer bepaald betreffende de drie belangrijkste weerkerende onderwerpen: **TIJD voor de familie, KEUZE voor kinderopvang en ERKENNING van de rol van de moeder.**

- **Tijd:** De moeders, die hebben geantwoord, vragen duidelijk dat er maatregelen zouden worden genomen die een rechtstreekse invloed zouden hebben op hun dagelijkse leven om het evenwicht werk/familie te verbeteren:
  - Voldoende tijd beschikbaar om voor de kinderen te zorgen en ze op te voeden (vooral voor jonge moeders met thuisblijvende kinderen).
  - Een verhoging van het bevallings- en ouderschapsverlof.
  - Meer en beter aangepaste dagverblijven, inclusief kinderdagverblijven op het werk.
  - Meer soepelheid in de uurroosters op het werk, rekening houdend met de schooluren en vakantieperiodes.
  - Meer mogelijkheden en voorstellen voor deeltijds werk
  - Meer bedrijven die rekening houden met de familiale toestanden.
- **Keuze:** De moeders die hebben geantwoord wensen een betere erkenning van de rol van de moeders of van de vaders, die beslissen thuis voltijds of deeltijds voor hun kinderen te zorgen. Ze wensen een economisch haalbare keuze te kunnen
- **Erkenning:** De moeders wensen een betere erkenning van het belang van familieopvang en moederschap in de maatschappij. Ze vragen dat de familie zou worden beschouwd als voornamelijk hulpbron voor de hele maatschappijen als middel tot sociale cohesie. Door opvoeding van en te zorgen voor de kinderen, werken moeders en vaders aan de toekomst van onze maatschappij.
- Minder voorkomende onderwerpen waren de "relaties", "opleiding/school", "gelijkheid tussen de geslachten" en "diversiteit".

Berichten per thema	%
Evenwicht werk/ gezinsleven*	32%
Steun en erkenning van de rol van de ouders in het gezin	27%
Erkenning van de rol van de familie/ouders	15%
Financiële steun (gezinsvriendelijke belastingen en betere sociale zekerheid	6%
Waarden / Verantwoordelijkheden	3%
Relaties	3%
Opleiding (scholen voor de kinderen en klassen voor de ouders)	3%
Gelijkheid van geslachten	2%
Diversen**	9%

*inclusief berichten betreffende tijd, deeltijds werk, aantal en kwaliteit van dagverblijven, bevallings- en ouderschapsverlof, soepelheid, telewerk en gezinsvriendelijke ondernemingen.

** inclusief verschillende andere en minder voorkomende onderwerpen

Voor een beschrijving van de methodologie, gebruikt voor dit onderzoek, gelieve te raadplegen: "Facts & Figures: Survey of Mothers in Europe".

Een representatieve greep uit de 8.000 spontane berichten van moeders aan gekozen politici.

- "Terwijl onze kinderen onze toekomst zouden moeten betekenen in deze tijden van demografische vergrijzing, lijkt het mij dat het hebben van kinderen eng is of zelfs een straf. Tegenwoordig brengt men een kind ter wereld dat door anderen moet worden grootgebracht. Bevallingsverlof is te kort, plaats vinden in een dagverblijf is zeer moeilijk, werk- en schooluren komen niet overeen, en waar moeten de kinderen terecht tijdens de zomervakantie wanneer ouders werken? Gun de moeders een redelijke status, zodat diegenen die opteren voor het moederschap, niet hoeven te kiezen tussen oververmoeidheid (burn out) en armoede." (België)
- "Beschouw de familie als een hulpbron voor de hele maatschappij: ware familieplanning, meer kinderdagverblijven, soepele werkvoorwaarden (deeltijds, telewerk, soepele uurroosters) en een gezinsvriendelijk belastingstelsel dat de familie beschouwt als een eenheid (koppel, kinderen en andere afhankelijke leden)." (Italië)
- "In Slovee hebben de families niet voldoende financiële middelen om meer dan één kind op te voeden. We zouden lagere belastingen en betere lonen moeten hebben."
- "Eerder dan sociale voordelen, zou men werk moeten scheppen dat de vader voldoende vergoed om zijn gezin te steunen, zodat de moeder deeltijds of niet moet werken wanneer de kinderen nog jong zijn." (Hongarije)
- "De werkuren van de moeders zouden moeten overeenstemmen met die van de kinderen, en de moeders zouden de mogelijkheid moeten hebben zich vrij te maken gedurende de vakantieperiodes." (Frankrijk)
- "In Spanje houden de grootmoeders zich met de kleinkinderen bezig, terwijl de moeders werken. Maar grootmoeders werken nu ook, en wie gaat er dan zorgen voor de kinderen? Werk- en schooltijden en -kalenders stemmen niet overeen. Ouders moeten zich aan de kinderen aanpassen, en hun dagtaak verkorten om de ouderlijke verantwoordelijkheden op te nemen."
- "We vragen steun voor kinderopvang thuis (economisch en psychisch); een bedrag per kind, zodanig dat de moeder of de vader kan kiezen al dan niet thuis te blijven totdat het kind 18 is. We wensen kleinere groepen in kinderdagverblijven en in scholen." (Finland)

 “Laat ons toe zelfstandig te kiezen. Ik voel me gevangen in een feministische kruistocht waar ikzelf en mijn vrijheid geen plaats krijgen. De maatschappij is ons aan het herprogrammeren om te oordelen dat we niet anders kunnen doen dan te werken en dat onze kinderen door anderen moeten opgevoed worden. Ik ben jong en zou buitenshuis kunnen gaan werken wanneer de kinderen ouder zullen zijn. In afwachting mis ik hun kinderjaren, en het beeld dat zij van hun moeder hebben, is dat van een gestresseerde vrouw voor wie zij geen prioriteit zijn, maar wel haar werk.” (Zweden)

 “Erken de waarde van de liefde en van de opvoeding van een thuiswerkende vrouw. Scholen kunnen het gemis aan huis niet compenseren.” (België Fr)

 “De Staat moet ons niet meer geven; het zou voldoende zijn dat de Staat ons minder afnam. Hij moet meer financiële maatregelen nemen ten gunste van de kinderen.” (Duitsland)

 “De sociale boodschap moet samenhangend zijn. Je kunt moeilijk enerzijds pleiten voor een harmonisch evenwicht tussen het werk en het gezinsleven en anderzijds een starre arbeidswetgeving behouden. Indien er iets verkeerd loopt met een kind, worden de ouders snel beschuldigd van nalatigheid, maar als de ouders ervoor kiezen meer tijd door te brengen met hun gezin, dan worden ze als lui beschouwd. De maatschappij moet de

keuzemogelijkheden toelaten en de politici moeten die vrijheid verdedigen.” (België NI)

 “Gezinsvriendelijke belastingen invoeren en een sociaal zekerheidsstelsel dat rekening houdt met de aanzienlijke extra kosten om een gezin groot te brengen vergeleken met de kosten van kinderloze koppels. Schaf de uitbuiting van de moeders af die zonder enig inkomen werken aan de opvoeding van hun kinderen, die op hun beurt de kosten van het pensioen zullen dragen van de mensen die hun kinderen niet hebben opgevoed” (Duitsland)

 “Ik vind het moeilijk om nu in Duitsland te doen aanvaarden dat ik een moeder ben die liever thuis zou blijven zolang de kinderen ook thuis zijn. De vrijheid van keuze zou moeten bestaan zonder misprijzen voor gelijk welk alternatief.”

 “Elke moeder is een werkende moeder. Stop ermee de vrouwen die voor hun gezin zorgen te belasten met woorden als “terug naar de keuken”. De politicus die vandaag op die manier spreekt over de vrouwen die voor hun gezin zorgen, toont, achteraf gezien, veel minachting voor de prestatie van zijn eigen moeder als huismoeder.” (Duitsland)

 “Ik heb de indruk dat de activiteiten van ‘een thuiswerkende vrouw’, beschouwd wordt als vrijetijdsbesteding; maar wanneer ik buitenshuis werk, moet ik iemand betalen om te doen wat ik deed, toen ik niet ging werken.”

Volgende stappen & Conclusies

 « Laat ons de moeders betrekken bij de besluitvormingsprocedure, omdat hun kennis steunt op praktijkervaring en omdat zij gemotiveerd zijn om ten voordele van het algemeen welzijn te handelen. »

Verzoekschriften van de moeders aan de gekozen politici

Als woordvoester van de moeders* overhandigt de MMMEurope concrete aanbevelingen van de moeders aan de beleidsmakers, aan de werkgevers en aan de andere belanghebbenden:

Met betrekking tot het evenwicht WERK/GEZIN:

Er bestaat een « seizoen » van het moederschap waarbij de moeders specifieke aanpassingen nodig hebben betreffende hun werktijd:

- Tegemoetkomen aan de wens van de moeders om over de nodige tijd te beschikken om voor hun kinderen te zorgen en ze op te voeden.
- De fundamentele rol van de moeders en de vaders in de maatschappij erkennen door maatregelen te nemen die hen toelaten hun ouderlijke verantwoordelijkheid uit te oefenen zoals zij het wensen.
- Rekening houden met de noden en eisen die de ouders (moeders en vaders) opgelegd worden en die verschillen naargelang de periodes van hun leven en de werktijd dienovereenkomstig aanpassen. Voor de meeste moeders op de Europese arbeidsmarkt komt de hoogste werkdruk meestal overeen met de periode van het moederschap en van de grootste zorgverlening aan het gezin. Deze periode wordt meestal « rush-hour of life » (« spitsuur ») genoemd.
- De flexibiliteit in het beroepsleven van een moeder in functie van haar levensperiodes is cruciaal.
- Met het oog op de demografische ontwikkeling in Europa, erkenning voor de verschillende behoeften van moeders afhankelijk van het aantal kinderen. Een beroepsleven is meer doenlijk wanneer de moeders 1 of 2 kinderen hebben. Drie kinderen of meer blijft de grens te zijn. Loopbaanonderbrekingen zouden de mogelijkheid moeten bieden meer tijd aan de kinderen te besteden.
- Het aantal, de aard en de kwaliteit van de kinderopvang doen toenemen, bijvoorbeeld: oprichting van bedrijfskinderdagverblijven.
- In bepaalde landen het « zwangerschapsverlof » en het « ouderschapsverlof » verlengen.
- Vindingrijke oplossingen bedenken voor de erkenning van onbetaald thuiswerk.
  - Onbetaald thuiswerk toevoegen aan de berekening van het BBP teneinde het belang ervan beter in te schatten.
  - De loopbaanonderbreking om familiale redenen toevoegen aan de pensioenberekening.

* De maatregelen zouden voor de vaders van toepassing kunnen zijn. De MMM ondersteunt de actieve deelname van de vaders aan de kinderverzorging.

Verzoekschriften van de moeders aan de gekozen politici (continued)

- Deeltijds werken valoriseren en op dat vlak meer mogelijkheden bieden zowel voor vrouwen als voor mannen, werkroosters aanreiken die overeenkomen met de schooluren en met de schoolvakanties, zonder nadeel bij de pensioenberekening of bij herplaatsing op de arbeidsmarkt. De kosten zouden verdeeld moeten worden tussen de werkgevers en de gemeenschap en niet enkel aan de werkgevers opgelegd.
- Instaan voor gelijke kansen en lonen op de arbeidsmarkt tussen de vrouwen en de mannen enerzijds, en tussen ouders en kinderloze gezinnen anderzijds.
- Soepele en gezinsvriendelijke werkomgeving bevorderen, met mogelijkheid tot werken op afstand en flexibele werktijden (aangepast aan de lessenroosters/vakanties van de kinderen van de werknemers).
- Beroepen aanmoedigen die teamwerk bevorderen.
- Werkgelegenheid dicht bij de woning van de werknemers aanmoedigen.

Betreffende de financiële steun aan de gezinnen:

- In omloop brengen en aanmoedigen van gezinsvriendelijke belastingssystemen doorheen Europa (bijvoorbeeld: de splitsing van de belastingen, toenemende kortingen voor hulpbehoevende personen, een vermindering van de BTW voor de goederen en diensten voor de vroegste kinderjaren).
- Toestaan van vergunning voor kinderbijslag vanaf het eerste kind.

Betreffende de ouders en het ouderschap:

- De betrokkenheid van de vaders bij de zorg binnen het gezin aanmoedigen.
- Het belang van de zorg en de opvoeding door de ouders, als grondslag van sociale, economische en culturele waarde voor de maatschappij beter erkennen.
- Het versterken van de dienstverlening aan gezinnen, zowel de preventieve hulp als de hulp aan gezinnen.
- De rol en de bevoegdheden van de ouders versterken (meer steun verlenen aan burgerlijke organisaties die het ouderschap steunen).

De moeders hebben naar voren gebracht dat ze gehoord willen worden. Zij zijn handelende personen en nemen belangrijke beslissingen in essentiële ontwikkelingen die de duurzaamheid van Europa bepalen. Zij moeten gehoor krijgen.

Besluit

Moeder zijn is een bron van grote voldoening voor nagenoeg alle vrouwen die ons geantwoord hebben. « De Grote Enquête van de Moeders in Europa » van de MMM brengt niettemin een algemene bezorgdheid aan het licht en wordt door de moeders sterk uitgedrukt inzake gebrek aan keuze, aan tijd en aan erkenning, in het bijzonder voor de moeders in preciaire toestand, alleenstaande moeders of moeders die in moeilijke gezinsomstandigheden verkeren.

Het onderzoek heeft aangetoond dat de moeders de behoefte formuleren om gewaardeerd en gehoord te worden.

Ongeacht hun oorsprong, hun leeftijd of hun socio-demografisch profiel, hebben 11.000 moeders doorheen Europa gelijkaardige meningen, wensen en bezorgdheden uitgesproken.

De moeders die geantwoord hebben, hebben een sterke verantwoordelijkheidszin jegens hun gezin en hun kinderen. Zij weten ook dat het moederschap fundamenteel is voor hen, voor hun kinderen, hun familie en voor de maatschappij.

Voor de meeste Europese gezinnen is de indeling van de tijd een moeilijkheid omwille van de druk tussen werk en gezinsleven, voornamelijk tijdens de « spitsuren » van hun leven.

De werkgevers, de gekozen politici en de publieke opinie zouden moeten inzien hoe moeilijk het is voor de moeders om een lineaire loopbaan te verwezenlijken, indien zij in grotere mate willen betrokken zijn bij de zorg en de opvoeding van hun kinderen.

In het kader van onze Europese democratieën, is het de taak van de MMM de maatschappij te helpen evolueren. We hopen dat de gekozen politici de stem van deze moeders, hun kiezers, zullen horen en dat ze met de hulp van de werkgevers en de andere betrokkenen vernieuwende middelen zullen vinden om de moeders en de gezinnen te steunen, ten volle bewust dat de jeugd van vandaag de Europese burgers van morgen zijn.

Dankwoord

Wij betuigen onze oprechte dankbaarheid **aan alle personen en aan alle verenigingen** die ons geholpen hebben met de verwezenlijking, de deelname aan en de verspreiding van de enquête van de moeders in Europa.

Wij danken in het bijzonder **het buitengewone vrijwilligerteam** voor hun waardevolle bijdrage aan de vertaling en de analyse van de berichten, en eveneens alle **experts** die hun deskundig wetenschappelijk oordeel en raad verschaft hebben:

Karin Bengtsson (HARO, Zweden), Brigitte de Vaumas (Accion Familiar, Spanje), Katharina Droste (Duitsland), Monique Geens-Wittemans (België), Zsuzsa D. Kormosné (NOE, Hongarije), Anna Kováčová-Habovštiaková (Donum Vitae, Slovakije), Martina Leibovici (Fit for kids, Oostenrijk), Anna Lines (FTM, VK), Jacques Marquet (UCL, België), Bernard Masuy (UCL, België), Michiel Matthes (European Alliance for Childhood), Catherine Matuschka (Duitsland), Marie Peacock (VK), Lorenza Rebuzzini (Forum delle Associazioni Familiari), Eszter Sandor & team (Eurofound), Eija Sevón (Universiteit van Jyväskylä, Finland), Sylviane Stolberg (Duitsland), Karla Van Leeuwen (KUL, België) en MMMEurope en de internationale werkgroepen.

Onze dank gaat tevens naar de **duizenden Europese moeders** die ons vertrouwd hebben door ons hun standpunten en hun bekommernissen toe te lichten. Zij hebben voor ons deuren geopend. Wij hopen dat de politieke verantwoordelijken de « goudmijn » van de praktijkervaring van de moeders zullen lezen en tenvolle benutten in Europa en in de lidstaten. De foto's werden ons welwillend aangeboden door Armand Hekimian (<http://photography.armandhekimian.com>) en door Kim Ledent. Van harte dank aan beiden.

Wij danken eveneens **Datapresse, Qualtrics, the European Economic and Social Committee** en het **Fondation Bernheim** voor hun deelname.

In partnership with

Bijkomende inlichtingen

Om bijkomende informatie te verkrijgen, vragen we u onze site te raadplegen "Facts & Figures: Survey of Mothers in Europe 2011" onder de rubriek www.mmmeurope.org.

De volledige lijst van de zowat 8,000 berichten van de moeders aan de politieke mandatarissen is eveneens beschikbaar op www.mmmeurope.org.

De onderzoekers mogen zich richten tot CSV, SPSS om NVIVO gegevens te bekomen voor bijkomende analyses. Vragen te verzenden naar info@mmmeurope.org.

Toekomstplannen

De MMM heeft tot doel de moeders te vertegenwoordigen bij de internationale, nationale en lokale instellingen teneinde hun dagdagelijkse leven te verbeteren. Onze toekomstplannen:

- **De dialoog behouden** met meer dan 5000 moeders, die ons hun mailadres hebben doorgegeven en met ons in verbinding zijn gekomen via dit onderzoek. Het aantal verder trachten te verhogen.
- **Zorgen voor de moeders die opnieuw op de arbeidsmarkt willen komen** na hun werk opgezegd te hebben om voor hun gezin te zorgen. Met inbegrip van experimentele programma's.
- **De werkomgeving aanpassen aan de familie en hem "family-friendly" maken**, met inbegrip van experimentele programma's.
- **Een opiniepeiling realiseren over « Wat de vaders in Europa willen »**

Elke partner, elke stichting of persoon die interesse heeft in deze projecten, kan met ons contact opnemen via info@mmmeurope.org. Met dank.

Claire: "Dank voor deze duidelijke vragenlijst. Dit zal ongetwijfeld de moeders de gelegenheid bieden om belangrijke bedenkingen te hebben over hun rol in de familie en in de maatschappij...Ik zal deze vragenlijst doorsturen naar een zo groot mogelijk aantal moeders die ik ken."

Frederikke: "Ik ben ten eerste verheugd vast te stellen dat er initiatieven genomen worden om de levensvoorwaarden van de moeders te verbeteren."

Veronica: "Dank aan de moeders wereldwijd."

Alessandra: "Grazie per interessamento di questo argomento."

Marion: "Gepensioneerde moeders hebben ook recht op respect en op het geven van hun mening! Dank voor uw beweging."

Ede: "Dank voor het fantastische werk gerealiseerd door de MMM betreffende de families."

Door MMM Europe (Wereldbeweging van Moeders-Europa), 2011